

LBRIS

We know
books

COLECȚIA
Câmpul de lectură

POEZIA LIRICĂ

Prefață, selecție, concepte operaționale
de Lucia Țurcanu

Ediție apărută cu contribuția financiară a Ministerului Culturii, în conformitate cu decizia Comisiei de selecție pentru editarea cărții naționale.

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu
Corector: Maria Cornesco
Redactor tehnic: Nina Duduciuc
Concepția grafică a colecției și coperta: Vitalie Ichim
Machetare computerizată: Romeo Șveț
Coperta I: Igor Vieru „Barbu Lăutaru” (1970)

ÎNȚREPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: +373 22 739616 (anticamera)
+373 22 739983; +373 60966868 (vânzări)
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Câmpul de lectură”, inclusiv asupra acestei ediții, aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Poezia lirică/prefată, selecție, concepte operaționale de Lucia Turcanu; responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu; concepția grafică și coperta: Vitalie Ichim. – [Chișinău]: *Știința*, 2025 (Bons Offices). – 175, [1] p. – (Colecția „Câmpul de lectură”; ISBN 978-9975-67-968-8).

Referințe bibliogr.: p. 175. – Cu contribuția financiară a Ministerului Culturii.

ISBN 978-9975-85-538-9.

© Prefată, selecție a textelor, concepte operaționale,
reper bibliografice: Lucia Turcanu, 2025

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2025

CUPRINS

- 16 | Poezia lirică: definiții și manifestări (prefată)
25 | Notă asupra ediției

„EMOȚIA CA SEMNIFICAT”

lenăchiță VĂCĂRESCU

- 26 | *** Zilele ce oi fi viu

Alecu Văcărescu

- 27 | ***În flacăra care mă arz

Costache CONACHI

- 28 | Mă sfârșesc, amar mă doare!

Gheorghe ASACHI

- 29 | Convorbire nopturnă

Iancu VĂCĂRESCU

- 30 | Inima-mi pristavă

Vasile ALECSANDRI

- 32 | Așteptarea

Mihai EMINESCU

- 34 | Iubind în taină...
35 | Din valurile vremii

Veronica MICLE

- 36 | Singură

Dimitrie ANGHEL

- 37 | Metamorfoza

St.O. IOSIF

- 38 | Mi-e dor de-un vis...

39 | Sufletul meu astăzi își dezgroapă morții

Tudor ARGHEZI

41 | Dragoste târzie

George BACOVIA

42 | Nervi de toamnă

Lucian BLAGA

43 | Lumina

Benjamin FUNDOIANU

44 | Femeie luminoasă

Olga VRABIE

45 | Vise albe

Liviu DELEANU

46 | Crochiu

Nicolai COSTENCO

47 | Îmi stai în gând

Nina CASSIAN

49 | Dorul

Petre STOICA

50 | Aproape o elegie

Gheorghe VODĂ

51 | Nu te mai văd

Liviu DAMIAN

52 | Iar tu urcai

Nicolae LABIȘ

53 | Dans

Emil LOTEANU

54 | Metamorfoză

Dan LAURENȚIU

56 | Norul de aur

Angela MARINESCU

57 | Blues

Cezar IVĂNESCU

58 | Părul cel mai lung din lume

Virgil MAZILESCU

59 | Vei auzi din nou: fii inima mea

Gabriela MELINESCU

60 | Cântec cu toată gura

Vasile ROMANCIUC

61 | Rana

Ion MUREȘAN

62 | Poem de dragoste

Matei VIȘNIEC

64 | Dă-mi voie să-ți spun

Mircea CĂRTĂRESCU

65 | Când ai nevoie de dragoste

Daniel BĂNULESCU

66 | Te vei stafidi vei fi un fruct exotic

Nicolae LEAHU

68 | Erotismul conjunctivului (III)

Dumitru CRUDU

69 | Dimitrie

Iulian FRUNTAȘU

70 | *An ouverture to a love story*

Liliana ARMAȘU

71 | Poem de leagăn pentru oameni singuri

72 | *** aș vrea să-ți pot vorbi

Teodor DUNĂ

73 | Așa cum în mări

Rita CHIRIAN

74 | *** fii bun, fii curat

Silvia GOTEANSCHII

75 | Dulcele meu asasin

LIRICA REFLEXIVĂ

Ion HELIADE RĂDULESCU

76 | Visul

Dimitrie BOLINTINEANU

77 | Ziulă

Vasile ALECSANDRI

79 | Serile la Mîrcești

Mihai EMINESCU

81 | Sonete

Alexandru MACEDONSKI

83 | Pe balta clară

Alexandru VLAHUȚĂ

84 | Sonet

George COȘBUC

85 | Vara

Ion MINULESCU

86 | Odeletă

Ion PILLAT

87 | Cămara cu fructe

Demostene BOTEZ

88 | Tristeți atavice

Ion BARBU

89 | Tîmbru

Ilarie VORONCA

90 | Neliniști

Gellu NAUM

91 | Oglinda oarbă

Geo DUMITRESCU

92 | Școala frumuseții

Ștefan Augustin DOINAȘ

94 | Făptura ta

Aureliu BUSUIOC

95 | Ploi

Mircea IVĂNESCU

96 | Dar dacă nici moartea nu mai există?

Nichita STĂNESCU

97 | Cîntec

Ovidiu GENARU

98 | Adio și rouă

Grigore VIERU

99 | Litanii pentru orgă (fragmente)

Ioan ALEXANDRU

101 | Invers

Adrian POPESCU

102 | Floare de ger

Marcela BENEĂ

103 | *** Cine rîde aici?

104 | Ferestre stinse de ingeri

Călina TRIFAN

105 | Inimă în floare

Teo CHIRIAC

106 | Stampă

Vasile GĂRNEȚ

107 | Ritual

Ioan Es. POP

108 | *** pentru că ochii tăi sunt mari și nu privesc în lumea asta

Grigore CHIPER

109 | *** E vară, atâta mi-am zis

Margareta CURTESCU

110 | Poem fisurat

Emilian GALAICU-PĂUN

111 | Pietă

Andrei BODIU

112 | Epilog

Moni STĂNILĂ

113 | *** Când ne îndrăgostim lucrurile sunt mai simple aici

Alexandru VAKULOVSKI

114 | Cronică

Claudiu KOMARTIN

115 | (Vreau să te cred când spui)

LIRICA VIZIONARĂ

Mihai EMINESCU

116 | Peste vârfuri

Traian DEMETRESCU

117 | Corbii

Tudor ARGHEZI

118 | Între două nopți

George BACOVIA

119 | Poemă finală

Otilia CAZIMIR

120 | Hotarul

Lucian BLAGA

121 | Gorunul

Emil BOTTA

122 | Domnul Amărăciune

Magda ISANOS

123 | Întoarcere

Ștefan Augustin DOINAȘ

124 | O barcă trece plină de gutui

Radu CĂRNECI

125 | Sonetul XCVI

Constantin ABĂLUȚĂ

126 | Heraldică (III)

Ileana MĂLĂNCIOIU

127 | Și totuși cât aș vrea

Ion POP

128 | În unghiul acesta drept

Gabriela MELINESCU

130 | Singură să fiu lăsată

Ion MIRCEA

131 | Cu vremea și ochii tăi

Valeria GROSU

132 | Noi vom rămâne dedesubtul apei

Lucian VASILIU

133 | Așteptare

Marta PETREU

134 | Pot să ascult

Mariana MARIN

135 | Elegie XII

Ioan Es. POP

136 | *** cam asta-i tot ce mai rămâne după

Nicolae POPA

137 | Loc luminos

Cristian POPESCU

138 | Vineri

Daniel BĂNULESCU

139 | Balada morții omorâte cu un singur bobârnac

Irina NECHIT

140 | Mirosul soarelui

LIRICA RITUALURILOR LUDICE

Ștefan ROLL

141 | Glumă de primăvară

Nina CASSIAN

142 | Romantă cu țânțar

Emil BRUMARU

143 | Balada poetului de duminică

Ion STRATAN

144 | Vagonul de clasa I-a

Vsevolod CIORNEI

145 | O frază frumoasă

CONTAMINAREA EPICĂ

George TOPÎRCEANU

146 | Amintire

Tristan TZARA

148 | Glas

Geo BOGZA

149 | În toamna aceea

George MENIUC

151 | Toamna lui Orfeu

Leonid DIMOV

152 | Cumpărături

Nora IUGA

153 | Inima ca un pumn de boxeur (VII)

Marin SORESCU

154 | Scară la cer

- 155 | Mihai URSACHI
Flanela
- 156 | Șerban FOARȚĂ
Третъего декабря 1926
- 158 | Eugen CIOCLEA
Love story
- 159 | Aurel PANTEA
*** Bărbatul lângă femeia sa...
- 160 | Alexandru MUȘINA
Apocrifa a doua
- 161 | Traian T. COȘOVEI
Cina cea de taină
- 163 | Mircea V. CIOBANU
Împărăția cerurilor
- 165 | Maria ȘLEAHIȚCHI
Dumnezeu n-a murit
- 166 | Radu VANCU
O, tată...
- LIRICA „ANTILIRICULUI”**
- 167 | Alexandru MACEDONSKI
Rondelul lucrurilor
- 168 | Anatol CODRU
Peisaj de interior vechi
- 169 | Emil BRUMARU
Elegie
- 170 | Nichita DANILOV
Peisaj cu uși și scaune

- 171 | Mircea CĂRTĂRESCU
14 august (ascultând „Woman”)
- 172 | Dumitru CRUDU
*** să fii singur...
- 173 | Dan COMAN
Vino să vezi
- 174 | Concepte operaționale
- 175 | Repere bibliografice

POEZIA LIRICĂ: DEFINIȚII ȘI MANIFESTĂRI

Stesichorus, Alceu, Alcman, Sappho, Anacreon, Simonide, Pindar, Ibcos, Bacchilide (cei nouă poeți lirici pe care savanții Alexandriei elinistice i-au considerat demni de studiul critic) ar fi fost cel puțin nedumeriți sau, poate, de-a dreptul indignați dacă ar fi ajuns să citească următoarea remarcă din *Poetica* lui Aristotel: „Homer mai trebuie laudat și pentru că – mai bine decât orice alt poet – știe care trebuie să-i fie rolul în economia operei. Poetul e dator să vorbească cât mai puțin în numele propriu, pentru că nu asta face din el un imitator. Alți poeți nu fac decât să se scoată întruna pe ei la iveală; de imitat nu imită decât puțin și rar. Homer, în schimb, după o introducere de câteva vorbe, pe dată pune în scenă un bărbat, o femeie, ori vreun alt personaj; și nu lipsiți de caracter, ci fiecare cu caracterul lui”¹. În mod evident, indiferența lui Aristotel față de segmentul de literatură care mai târziu se va numi *poezie lirică* (sau chiar marginalizarea voită a acestuia) este impusă nu doar de caracterul artei grecești, prin excelență mitică sau mitopoetică, ci și de preconceptul teoretic al mimesisului ca principiu fundamental al artei (altfel zis, al imitației drept cauză firească a artei). În ochii lui Aristotel, remarcă nuanțat D.M. Pippidi în prefața la *Poetica*, „criteriul adevăratei poezii e constituit de măsura în care eul artistului își găsește (mai bine zis, *nu-și găsește*) loc în operă”², motiv pentru care sunt trecuți cu vederea cei nouă lirici canonici, la care eul ocupă cam tot spațiul în operă. Deși se servește, în demonstrația sa despre necesitatea imitării acțiunii omenești în poezie, de termeni ce aparțin liricului – *ditiramb*, *nom*, *imn* –, Aristotel nu pune problema lirismului ca gen literar, cum nu o făcea nici Platon, de altfel, în pasajele din *Republica* și din *Legile*, în care împarte literatura în categorii pornind de la criteriul imitației și al expunerii: tipul de istorisire întemeiat întru totul pe imitație (tragedia și comedia); tipul întemeiat pe expunerea făcută de către poetul însuși (ditirambii); tipul bazat pe ambele feluri (poezia epică)³. Ditirambul făcând parte din poezia melică (poezia cântată), cel de-al doilea tip de literatură identificat de Platon s-ar referi tocmai la poezia (în care poetul nu se ascunde, ci este în prim-plan și relatează nu acțiuni, ci stări sufletești, sentimente) care mai târziu va fi definită drept *poezie lirică*.

¹ Aristotel, *Poetica*. Studiu introductiv, traducere și comentarii de D.M. Pippidi, București, Editura Academiei R.P.R., 1965, p. 89.

² *Ibidem*, p. 37.

³ Platon, *Opere*, V: *Republica*, Traducere, interpretare, lămuriri preliminare, note și anexă de Andrei Cornea; cuvânt preveritor de Constantin Noica, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 167.

Deși există de la începuturile literaturii, poezia lirică a fost considerată gen distinct mult mai târziu decât genul epic și cel dramatic. Termenul *poezie lirică* va fi introdus abia la începutul erei creștine, de Didymos din Alexandria, prin comentariile asupra operei lui Bacchilide și Pindar, fără să aibă însă semnificația modernă. Singura legătură datorită căreia forme poetice precum: imnul, elegia, iambul, oda ș.a. erau însumate în aceeași categorie literară era, de natură exterioară: ele făceau parte din categoria poeziei melice, adică a poeziei cântate, fiind totdeauna acompaniate de un instrument, anume *aulos* sau mai ales *lira*. De la aceasta din urmă și-a primit mai târziu întregul gen numirea⁴. Abia în secolul al XVI-lea, teoreticienii și poeții italieni ca Petrus Crinitus, Bernardino Daniello, Torquato Tasso vorbesc despre lirică ca gen distinct și, în același timp, desprind poezia lirică de factorul muzical, care „până acum fusese considerat ca ceva inerent ei”⁵. Peste un secol, Boileau va scrie în *L'art poétique* despre diferite forme ale poeziei lirice – idila, elegia, sonetul, rondelul, madrigalul –, dar nu va folosi cuvântul *lirică* pentru a le uni sub șapitul unui singur gen.

Prima definiție a poeziei lirice este formulată, se pare, abia în 1746, când Charles Batteux publică lucrarea *Le Beaux Arts réduits à un même principe*. Deși, pe urmele lui Aristotel, vede în imitație principiul unic care explică orice formă de artă, abatele francez reabilitează poezia lirică și o tratează „sub raport de egalitate cu celelalte două genuri”⁶, menționând că, prin intermediul simplului contact cu entuziasmul, poezia lirică vrea să trezească în noi pasiunile pe care le reflectă, de aceea folosește toate mijloacele pentru a ilustra cât mai impresionant acest entuziasm și a-l transmite. Batteux are în vedere, astfel, conținutul ca element distinctiv al poeziei lirice și insistă asupra sentimentului ca element definitoriu.

Sentimentul va fi considerat elementul esențial al poeziei lirice în definițiile date ulterior de Herder odei și liedului. Alți reprezentanți ai școlii romantice germane, de asemenea, vor defini poezia lirică pornind de la substratul sentimental al acesteia și de la subiectivitatea expunerii. Pentru Schelling, bunăoară, „poezia lirică este în genere reprezentarea infinitului sau a universalului în particular. Astfel, fiecare odă pindarică pornește de la un obiect particular și de la o anumită împrejurare, se depărtează însă de ele trecând în ceea ce este universal, de exemplu, în sfera mitologică ulterioară, și, întorcându-se de aici, iarăși, la ceea ce este particular, produce un fel de identitate a amândurora, o adevărată reprezentare a universalului în cadrul particularului. // Pentru că poezia lirică este genul poetic cel mai subiectiv, se impune în ea ca dominantă și libertatea. Niciun alt gen poetic nu este mai puțin supus unei constrângeri. Ei îi sunt îngăduite devierile cele mai îndrăznețe de la succesiunea obișnuită a gândurilor, totul depinzând doar de existența unei corelații în sufletul poetului sau al ascultătorului, iar nu în mod obiectiv sau în afara lui. În epos guvernează continuitatea desăvârșită; în poezia lirică aceasta este suprimată, ca și

⁴ Iviu Rusu, *Estetica poeziei lirice*, Ediția a III-a, București, Editura pentru Literatură, 1969, p. 16.

⁵ *Ibidem*, p. 24.

⁶ *Ibidem*, p. 26.

în muzică unde sunt doar diferențe și unde între un ton și următorul nu este posibilă o adevărată continuitate; în schimb, în domeniul culorilor, toate diferențele converg, iarăși, într-o singură măsură⁷.

La începutul secolului al XIX-lea, Hegel va fi cel care va face distincția certă între diverse tipuri de poezie – lirică, epică, dramatică –, definind poezia lirică ca pe un gen subiectiv prin excelență: „Conținutul liricii este subiectivul, lumea interioară, sufletul contemplativ, simțitor, care, în loc să treacă la acțiune, se oprește mai curând la sine ca interioritate, putându-și lua din această cauză ca unică formă și ultimă țintă autoexprimarea subiectului⁸”. Punând problema genurilor literare în *Lumea ca voință și reprezentare*, Schopenhauer definește poezia lirică drept genul în care primează subiectivitatea creatorului: „...poetul este el însuși obiectul său; este ceea ce se întâmplă în poezia lirică, în compoziția în versuri propriu-zisă: scriitorul ne descrie propriile sale sentimente despre care are o puternică intuiție; de aceea, în ce privește obiectul său, acest gen are, prin esență, o anumită subiectivitate⁹. Subiectivismul poeziei lirice, remarcă în continuare Schopenhauer, nu este expresia unor trăiri strict individuale ale eului empiric, ci reprezintă experiențe spirituale ale umanității: „...în poezia lirică, dacă este vorba de un poet adevărat, acesta exprimă în opera sa natura intimă a întregii omeniri. El simte și exprimă cu putere tot ceea ce milioane de ființe din trecut, din prezent și din viitor au simțit sau vor simți în aceleași situații care se repetă fără încetare. Aceste situații, prin eterna lor reîntoarcere, durează tot atâta timp cât și omenirea însăși și trezesc întotdeauna aceleași sentimente. De aceea producțiile lirice ale poetului adevărat continuă să trăiască, de-a lungul veacurilor, vii, adevărate și tinere. Poetul este, așadar, rezumatul omului în general; tot ce a făcut vreodată să bată inima unui om, tot ceea ce natura umană, într-o anumită împrejurare, face să izbucnească din ea, tot ce a sălășluit și a stat ascuns vreodată într-un piept omenesc, aceasta este materia pe care o modelează el, așa cum face și cu tot restul naturii¹⁰. (Peste șase decenii, Arthur Rimbaud va declara, în aceeași cheie a distincției între eul biografic și cel poetic: „Eu este un altul!”)

Caracteristicile atribuite poeziei lirice ca expresie a eului, din Antichitate până în secolul al XIX-lea, se vor regăsi în definițiile oferite de dicționarele enciclopedice și de teorie literară din secolul XX: creație literară în care accentul cade pe redarea directă de către autor a gândurilor și sentimentelor sale; sau: o formă de poezie aparținând de genul liric, prin care autorul încearcă să transmită propriile

⁷ F.W.J. Schelling, *Filozofia artei*. Traducere de Radu Gabriel Pârnu, studiu introductiv de Gabriel Liiceanu, București, Editura Meridiane, 1992, p. 364–365.

⁸ G.W.F. Hegel, *Prelegeri de estetică*, vol. II, Traducere de D.D. Roșca, București, Editura Academiei R.S.R., 1966, p. 436.

⁹ Arthur Schopenhauer, *Lumea ca voință și reprezentare*, vol. I, Traducere de Emilia Dolcu, Viorel Dumitrașcu, Gheorghe Puiu. Prosligion și cronologie de Anton Adămuț, Iași, Editura Moldova, 2004, p. 268.

¹⁰ *Ibidem*, p. 269.

sentimente și starea de spirit; poetul liric nu relatează întâmplări și nu descrie personaje sau acțiuni¹¹.

Pe urmele lui Schopenhauer însă, teoreticienii secolului XX nuanțează relația dintre eul care se exprimă în poezia lirică și eul care se manifestă în existența cotidiană. De asemenea, precizează relația dintre sentiment (prezență dominantă în poezia lirică) și limbajul care îl exprimă. În *Teoria expresiei poetice*, Carlos Bousoño definește poezia drept comunicare a unui conținut psihic individual care nu este neapărat real. Persoana care vorbește în poem, susține Bousoño, este „un personaj, o compoziție pe care fantezia o realizează pe baza datelor experienței¹², altfel zis, eul din poezia lirică nu este neapărat poetul, ci „un personaj care figurează a fi poetul¹³”. Despre modificarea raportului sentiment–limbaj în poezia lirică modernă, scrie Hugo Friedrich, tot în deceniul șase al secolului XX: „După o definiție derivată din poezia romantică (și foarte impropriu generalizată), lirica e considerată adeseori drept limbaj al «sentimentului», al sufletului personal. Noțiunea de sentiment indică o destindere prin retragerea într-un spațiu sufletec interior, pe care și cel mai solitar îl împarte cu toți cei în stare să simtă. Tocmai această familiaritate comunicativă o evită poemul modern, făcând abstracție de umanitate în sens tradițional, de «naire», de sentiment, adeseori chiar și de eul personal al poetului. Acesta participă la obiectul imaginației sale nu ca persoană particulară, ci ca inteligență poematică și «operator» al limbajului, ca artist care își experimentează actele transformatoare ale fanteziei sale dictatoriale sau ale opticii sale ireale pe un material oarecare sărac în semnificație. Ceea ce nu exclude ca un asemenea poem să izvorască din magia mitului și ca el s-o trezească la rândul său¹⁴”.

Odată cu apariția și impunerea modelului poetic postmodernist, poezia lirică nu mai poate fi definită în termeni tradiționali și din perspectiva distincției nete față de celelalte genuri. Acum, remarcă Nicolae Manolescu într-un eseu intitulat *Despre lirică: al patrulea gen*, „a început să se observe că lirismul conține numeroase impurități¹⁵”. Viziunea lirică integratoare pentru toate elementele eclectice pe care le conține implică luciditatea, conștiința autoreflexivă, ironia și parodia, instinctul ludic.

¹¹ Până și inteligența artificială generează o definiție ce-și are originile în teoriile romanticilor despre poezia lirică: o formă poetică caracterizată prin exprimarea emoțiilor și a stărilor interioare ale poetului, mai degrabă decât prin nararea unei povești sau descrierea unui personaj sau a unor acțiuni; un gen poetic care se concentrează pe aspectele afective și intime ale creației.

¹² Carlos Bousoño, *Teoria expresiei poetice*. Traducere de Ileana Georgescu, tălmăcirea versurilor de Veronica Porumbacu, studiu introductiv de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1975, p. 49–50.

¹³ *Ibidem*, p. 53–54.

¹⁴ Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*. Traducere de Dieter Fuhrmann, prefață de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1998, p. 13.

¹⁵ Nicolae Manolescu, *Despre lirică: al patrulea gen*, în „România literară”, Anul LII, nr. 51–52, 4 decembrie 2020, p. 3.

Dintre toate aceste definiții date poeziei lirice de-a lungul secolelor, se desprind câteva trăsături definitorii, care, cu unele mutații și nuanțări, se mențin, din Antichitate până în prezent, drept note distinctive ale genului.

*Poezia lirică este prin excelență poezia eului*¹⁶. Având, de obicei, în centrul ei, „eul care se contemplă în actul autoexprimării” (Adrian Marino) și începând cu pronumele **eu**, subliniat în text sau subînțeles, poezia lirică apare ca subiectivă: ea transpune o stare sufletească profund intimă, personală. Confesiunea personală facilă riscă însă să devină un indiciu al mediocrității (acest fapt era remarcat încă de gânditorii romantici germani), pe când poezia lirică adevărată reprezintă „cristalizarea unui moment în care viața sufletească a poetului e atât de intensă încât îi provoacă o mișcare de aparentă închidere în sine, în schimb această intensitate e tocmai efectul clarificării, prin intuiție sau prin cugetare, a unui aspect al vieții universale și uneori chiar al întregului înțeles al ei. Printr-o întâmplare personală, poetul liric simte, își închipueie și pricepe uluitor de adânc viața și lumea. Prin acest fapt, starea sufletească a poetului devine a tuturor celor care se află în aceeași situație. Modul liric e astfel cel mai violent subiectiv și cel mai general omenesc, totodată”¹⁷. Așadar, eul din poezia lirică nu coincide neapărat cu eul biografic al poetului, ci este, mai curând, un „personaj” prin care poetul își însușește stări, sentimente. Pe de altă parte, există poezii lirice care, aparent, se constituie din constatări obiective (a se vedea Bacovia, pentru poezia română), fără vreo aluzie la eu. În acest caz, eul dominant stăpânit de sentimentele sugerate poate fi doar intuit.

Poezia lirică îmbracă forma unei confesiuni emoționale. Prin tradiție, se consideră, semnul distinctiv al liricului îl constituie confesiunea directă, care are drept pretext nevoia de autoexprimare a subiectului, de dezvăluire a interiorității sale. În această confesiune, în mod evident, se recunoaște un sentiment, o emoție. Însă poezia lirică nu poate fi redusă la emoție sau sentiment, fiindcă, atenționează Liviu Rusu în amplul său studiu pe care îl dedică poeziei lirice, „o operă lirică este, înainte de toate, manifestarea sub formă sensibilă a limbajului, a unui *sens*, întrevăzut și elaborat în necunoscutul care se deschide în interioritatea eului creator. Iar dacă întruparea unui sens existențial este rolul operei de artă în genere, în opera lirică sensul întrevăzut năvălește aproape nedeghizat, în mod nemijlocit, în lumea simțurilor și ne copleșește cu puterea lui de iradiere. Din acest motiv este identificată poezia lirică așa de des cu sentimentul ca atare”¹⁸.

Poezia lirică operează cu un limbaj interiorizat, afectiv. Acest limbaj se adresează în primul rând sensibilității, și nu rațiunii. Ceea ce „o poezie lirică «spune», remarcă Nicolae Manolescu, „nu se poate, pur și simplu, spune cu alte cuvinte. Fabula are o morală explicită, poemul epic, o narațiune care se poate povesti. O poezie lirică este *inefabilă*”¹⁹. Altfel zis, este aproape imposibil să fie tradusă în limbajul cotidian,

¹⁶ Vezi: Liviu Rusu, *Op. cit.*, p. 90.

¹⁷ Ovidiu Papadima, *Eul și comunicarea în lirica noastră de astăzi*, în „Orizont”, Anul 20, nr. 10, octombrie 1969, p. 20.

¹⁸ Liviu Rusu, *Op. cit.*, p. 90.

¹⁹ Nicolae Manolescu, *Op. cit.*

pentru că mizează pe sugestivitatea și pe expresivitatea limbajului, nu pe referențialitatea acestuia²⁰.

Deși conștiința lirică apare târziu, poezia lirică a existat dintotdeauna. Elementul specific prin excelență poeziei lirice, evidențiat din Antichitate până în prezent, cu ușoare nuanțări și adaptări la convenția poetică a epocii, este refugiul în interioritatea eului și scrutarea neconținută a acestei interiorități.

Cum a evoluat poezia lirică în literatura română și ce forme a luat această explorare a interiorității de la o epocă la alta? În *Istoria poeziei românești*²¹, Mircea Scarlat, renunțând parțial la perspectiva istorico-literară tradițională și optând pentru o istorie a convențiilor poetice, oferă câteva chei absolut eficiente în urmărirea dinamicii fenomenului liric. Începuturile poeziei românești au fost mai curând sursele convenției prozodice decât celei lirice. Versificația „a pătruns și s-a dezvoltat independent de lirică”²², iar elemente de poezie lirică se conțin, doar în latență, în unele fragmente din textele religioase vechi sau în narațiunile versificate, care au dominat poezia română până pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Modificarea se produce în momentul în care versificatorii se arată tot mai interesați de planul intimismului, altfel zis, când poezia începe să treacă „din stradă în alcov”.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, emoția „devine semnificat în convenția poetică a epocii”, sinceritatea și sentimentul sunt încadrate în această convenție²³. Poezii prin care se modifică în acest sens convenția poetică românească sunt, de fapt, primii noștri sentimentali patetici – Ienăchiță Văcărescu²⁴, Alecu Văcărescu, Nicolae Văcărescu, Costache Conachi –, care pun accentul pe retorica suferinței. Cu toate teoriile asumate, această aderare la *poetica „emoției ca semnificat”* ar putea fi interpretată ca un fenomen transistoric, pentru că de-a lungul secolelor XIX și XX,

²⁰ „...poetul liric, având la dispoziție un limbaj stăpânit de tendințe conceptuale, reușește totuși să pătrundă până la sursele lui magice, împărtășindu-ne astfel viziunile sale în mod nemijlocit. Din cauza predominanței funcției magice, limbajul liric este cel mai substanțial și mai expresiv. Dat fiind că el izvorăște în mod nemijlocit din interior, fiecare cuvânt este îmbibat cu sens de la origini și se fixează numai în măsura în care poate contribui la cristalizarea sensurilor din adâncimi. Pentru aceea, dacă așa-zisele «expresii goale», «platitudinile» sunt supărătoare în orice gen literar, totuși în niciunul ele nu sunt așa de stridente ca în cel liric. Aici fiecare cuvânt trebuie să apară cu o adâncă necesitate, fără puțința de a-l înlocui sau măcar de a-i schimba locul în frază. Situația lui este stabilă din imanența eului originar” (Liviu Rusu, *Op. cit.*, p. 156).

²¹ Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, în 4 volume, București, Editura Minerva, 1982, 1984, 1986, 1990.

²² Mircea Scarlat, *Op. cit.*, vol. 1, p. 155.

²³ *Ibidem*, p. 172.

²⁴ Versurile tipărite de Ienăchiță Văcărescu în *Gramatica* lui, la 1787, susține Nicolae Manolescu, „trebuie considerate cele dintâi poezii lirice românești. Nu întâmplător se roagă de muză autorul să-l învețe începutul: «Muză, putere dă graiurilor mele./ Zi-mi, cum să-ncep? În ce fel s-ar-ărd gândirea mea prin ele»” (Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 96).